

Lydowskie stronnictwa i obozy

Dodatek do „Komunikatu Biura Prasowego“ przy Departamencie
Spraw Politycznych.

ŻYDOWSKIE
Stronnictwa i Obozy Społeczno-polityczne
w KRÓLESTWIE POLSKIM.

(Grudzień 1917 r.).

Komunikat referenta spraw żydowskich
przy Departamencie Spraw Politycznych.

WARSZAWA. 1917.

23.684

<http://rcin.org.pl>

Żydowskie stronnictwa i obozy społeczno-polityczne w Królestwie Polskie

Nazwa obozu	Ortodoksi	Asymilatorzy	Neoasymilatorzy	Komitet Niezawisłych Żydów Polskich	Sjoniści	Zjednoczenie sjonistyczno-demokratyczne	„Poale-Sjon“	Sjoniści-Socjaliści	„Mizrachi“	Żydowskie Stronnictwo Ludowe
Przywódcy	Rabin dr. Kohn z Ruzbach " dr. Karlebach z Kolonji Joel Wegmeister (Warszawa) Rabin Kahan " N. L. Weingot " Rabin Szaja Trajstman (Łódź) I. Wojdysławski " T. Beater " Sz. Syrkiś "	Prof. S. Dickstein (Warszawa) Kaz. Natanson " Bolesław Eiger " Red. St. A. Kempner " St. Natanson " Adw. Jakób Kirsztrot " Adw. S. Ettinger " Bernard Lauer (Belarjusz) Dr. Henryk Nusbaum " Mieczysław Hertz (Łódź) Dr. Józef Sachs " Dr. Wl. Sachs (Częstoch.) J. Bekerman (Radom) Dr. Arnstein (Lublin) Adw. Hilsberg " Adw. Landsberg (Piotrków) Sędzia Mik. Kon " Adw. Mamrot (Kalisz) St. Reicher (Sosnowiec)	Adw. L. Berenson (Warszawa) Dr. J. Muttermilch " Sędzia Kaz. Sterling " S. Adalberg " Wacław Kirsztrot "	N. Morgenstern (Warszawa) Dr. S. Goflam " Emil Peretz " Rafał Szereszewski " Adw. M. Endelman " A. Truskier "	H. Farbstein, przewodn. (Warszawa) Adw. Olszwanger " Dr. Gottlieb " Lewin Epstein " Adw. S. Seideman " N. Szwalbe (Łódź) Dr. Braude (Łódź) Dr. Hurwicz " Dr. Szwajwasser (Pabianice) Rabin Kowalski (Włocławek) M. Salcman (Częstochowa) M. Rechterman (Radomsk) Adw. Hartglas (Siedlce)	L. Szalkowicz (Warszawa) Prowalski " Freid " Eisenberg " Heftman " J. Appenzlak " Heftman " Kirszenbaum "	Manuel Mozes (Warszawa) Radny Holenderski (Łódź) Edelman " Dr. Szurek " Dr. Rozencwajg " Woliński (Piotrków) Wilh. Fürst (Będzin)	Szlama Zusman (Warszawa)	Lewin-Epstein, przewodn. (Warszawa) Rabin I. L. Złotnik (Gombin) M. A. Birnbaum (Łódź) Kaznodzieja Milajkowski (Łódź) Ryfkin " Kleinitz (Częstochowa) Rabin Szpiro (Mogielnica) Srebrny (Włocławek) Czernowicz (Łomża) Preger (Będzin)	N. Prylucki S. Hirszhorn H. D. Nomberg Sz. Stupnicki Lazar Kahan
Prasa	„Das Jüdische Wort“, codzienne pismo żargonowe w Warszawie, redaktor N. L. Weingot.	1) Od roku 1905-go do dn. 1 października 1917-go pismo codz. „Nowa Gazeta“, pod red. St. A. Kempnera. 2) Od roku 1866-go (z przerwami w latach 1908—9 i 1914—15) do rok 1915-go, tygodnik polski „Israelita“, pierwotnie pod redakcją S. Peltyna i następnie kilku redaktorów, w latach 1910—1913 pod redakcją J. Wascercuga. 3) Indywidualny organ H. Nusbaum, miesięcznik „Roswaga“. 4) Pismo młodzieży „Żagiew“ od r. 1916-go.			1) „Das Jüdische Volk“ — tygodnik. Warszawa (redaktor i wydawca A. H. Olszwanger). 2) „Hacefira“ — tygodn. hebrajski Warszawa, redaktor E. N. Frenk. 3) „Lodzer Tageblatt“ — dziennik żargon. Łódź, redaktor J. Uger.					1) Codzienne pismo żargonowe w Warszawie: „Moment“, redaktor S. H. Prylucki. 2) Tygodnik żargonowy „Das Jüdische Wort“ w Warszawie, redaktor Sz. Stupnicki. 3) Codzienne pismo żargonowe Łodzi „Volksblatt“, redaktor Lazar Kahan.
Instytucje	1) „Związek Ortodoksów“ (Agudas Haortodoksim). 2) Związek Rabinów.	1) T-wo Popierania Pracy rolnej i rzemieślniczej wśród Żydów. Kierownicy: St. Natanson, prof. S. Dickstein, Feliks Wiślicki, P. Bekerman. 2) T-wo „Daath“ (Wiedza). Przewodniczący: dr. Nusbaum.	T-wo niesienia pomocy Żydom, ofiarom wojny.		1) Związek „Iwjo“. Przywódcy: Czeslar, Press, dr. Poznański, dr. Hines, Prylucki (ojciec), M. Gordon. 2) Kuratorium Szkolne. Kierownicy: H. Farbstein, dr. Klummel, dr. Portner, Z. Wajcman, Nissenbaum, Jaffe, L. Epstein.	„Niezależny Związek Szkolny i Oświaty ludowej“ (Unabhängiger Schul und Volksbildungsverein). Kierownicy: A. Szalkowicz, M. I. Freid, Sz. Wejnberg, P. Lachower.	„Strzecha Robotnicza“ w Warszawie i także strzechy na prowincji.	„Związek Oświatowy“ w Warszawie	Własna organizacja „Szekela“ (podatek na Fundusz Narodowy) i własny fundusz kolonizacyjny („Mizrachi Kolonial-Fond“).	1) „Dom Ludowy“. Kierownicy: Prylucki, S. Hirszhorn. 2) „Związek Oświaty ludowej“

Instytucje wspólne: T-wo Pracy Społecznej wśród Żydów w Polsce. Kierownicy: prof. Dickstein, przewodniczący Rady, dr. J. Muttermilch, zastępca przewodn., Bolesław Eiger, przewodniczący Zarządu, adw. Juljan Cohn, zastępca przewodniczącego.

Instytucje wspólne: „Merkas“ (Centrum)

Żydowskie stronnictwa i obozy społeczno-polityczne w Królestwie Polskiem.

Asymilatorzy	Neoasymilatorzy	Komitet Niezawisłych Żydów Polskich	Sjoniści	Zjednoczenie sjonistyczno-demokratyczne	„Poale-Sjon“	Sjoniści-Socjaliści	„Mizrachi“	Żydowskie Stronnictwo Ludowe	Bund	Nacjonaści bezpartyjni
<p>Prof. S. Dickstein (Warszawa)</p> <p>Kaz. Natanson „</p> <p>Bolesław Eiger „</p> <p>Red. St. A. Kempner „</p> <p>St. Natanson „</p> <p>Adw. Jakób Kirsztrot „</p> <p>Adw. S. Ettinger „</p> <p>Bernard Lauer (Belarjusz) „</p> <p>Dr. Henryk Nusbaum „</p> <p>Mieczysław Hertz (Łódź)</p> <p>Dr. Józef Sachs „</p> <p>Dr. Wl. Sachs (Częstoch.)</p> <p>J. Bekerman (Radom)</p> <p>Dr. Arnstein (Lublin)</p> <p>Adw. Hilsberg „</p> <p>Adw. Landsberg (Piotrków)</p> <p>Sędzia Mik. Kon „</p> <p>Adw. Mamrot (Kalisz)</p> <p>St. Reicher (Sosnowiec)</p>	<p>Adw. L. Berenson (Warszawa)</p> <p>Dr. J. Muttermilch „</p> <p>Sędzia Kaz. Sterling „</p> <p>S. Adalberg „</p> <p>Wacław Kirsztrot „</p>	<p>N. Morgenstern (Warszawa)</p> <p>Dr. S. Golflam „</p> <p>Emil Peretz „</p> <p>Rafał Szereszewski „</p> <p>Adw. M. Endelman „</p> <p>A. Truskier „</p>	<p>H. Farbstein, przewodn. (Warszawa)</p> <p>Adw. Olszwanger „</p> <p>Dr. Gottlieb „</p> <p>Lewin Epstein „</p> <p>Adw. S. Seideman „</p> <p>N. Szwalbe „</p> <p>Dr. Braude (Łódź)</p> <p>Dr. Hurwicz „</p> <p>Dr. Szwajwasser (Pabianice)</p> <p>Rabin Kowalski (Włocławek)</p> <p>M. Salcman (Częstochowa)</p> <p>M. Rechterman (Radomsk)</p> <p>Adw. Hartglas (Siedlce)</p>	<p>L. Szalkowicz (Warszawa)</p> <p>Prowalski „</p> <p>Freid „</p> <p>Eisenberg „</p> <p>Heftman „</p> <p>J. Appenzlak „</p> <p>Heftman „</p> <p>Kirszenbaum „</p>	<p>Manuel Mozes (Warszawa)</p> <p>Radny Holenderski (Łódź)</p> <p>Edelman „</p> <p>Dr. Szurek „</p> <p>Dr. Rozenwajg „</p> <p>Woliński (Piotrków)</p> <p>Wilh. Fürst (Będzin)</p>	<p>Szlama Zusman (Warszawa)</p>	<p>Lewin-Epstein, przewodn. (Warszawa)</p> <p>Rabin I. L. Zlotnik (Gombin)</p> <p>M. A. Birnbaum (Łódź)</p> <p>Kaznodzieja Milajkowski (Łódź)</p> <p>Ryfkín „</p> <p>Kleinitz (Częstochowa)</p> <p>Rabin Szpiro (Mogielnica)</p> <p>Srebrny (Włocławek)</p> <p>Czerownic (Łomża)</p> <p>Preger (Będzin)</p>	<p>N. Pryłucki</p> <p>S. Hirszhorn</p> <p>H. D. Nomberg</p> <p>Sz. Stupnicki</p> <p>Lazar Kahan</p>	<p>Inżynier Heller (Warszawa)</p> <p>Orzech „</p> <p>Zd. Muszkat „</p> <p>A. Kastelański „</p> <p>I. Londyński „</p> <p>Radny J. Lichtenstein (Łódź)</p> <p>M. Poznański „</p> <p>Hiller (Włocławek)</p>	<p>Sz. Jackan</p> <p>A. Goldberg</p>
<p>1) Od roku 1905-go do dn. 1 października 1917-go pismo codz. „Nowa Gazeta“, pod red. St. A. Kempnera.</p> <p>2) Od roku 1866-go (z przerwami w latach 1908—9 i 1914—15) do rok 1915-go), tygodnik polski „Israelita“, pierwotnie pod redakcją S. Peltyna i następnie kilku redaktorów, w latach 1910—1913 pod redakcją J. Wascucuga.</p> <p>3) Indywidualny organ H. Musbauma, miesięcznik „Rozwaga“.</p> <p>4) Pismo młodzieży „Zagiew“ od r. 1916-go.</p>			<p>1) „Das Jüdische Volk“ — tygodnik Warszawa (redaktor i wydawca A. H. Olszwanger).</p> <p>2) „Hacefira“ — tygodn. hebrajski Warszawa, redaktor E. N. Frenk.</p> <p>3) „Lodzer Tageblatt“ — dziennik żargon. Łódź, redaktor J. Uger.</p>					<p>1) Codzienne pismo żargonowe w Warszawie: „Moment“, redaktor S. H. Pryłucki.</p> <p>2) Tygodnik żargonowy „Das Volk“ w Warszawie, redaktor Sz. Stupnicki.</p> <p>3) Codzienne pismo żargonowe w Łodzi „Volksblatt“, redaktor L. Kahan.</p>	<p>Tygodnik żargonowy w Warszawie „Lebensfragen“, redaktor A. Kastelański</p>	<p>1) Codzienne pismo żargonowe w Warszawie „Hajnt“, redaktor N. Finkelstein.</p> <p>2) Tygodnik polski „Głos Żydowski“ we Włocławku, red. i wyd. odp. S. Wolkowicz.</p>
<p>1) T-wo Popierania Pracy rolnej i rzemieślniczej wśród żydów. Kierownicy: St. Natanson, prof. S. Dickstein, Feliks Wiślicki, P. Bekerman.</p> <p>2) T-wo „Daath“ (Wiedza). Przewodniczący: dr. Nusbaum.</p>	<p>T-wo niesienia pomocy żydom, ofiarom wojny.</p>		<p>1) Związek „Iwjo“. Przywódcy: Czeslar, Press, dr. Poznański, dr. Hindeš, Pryłucki (ojciec), M. Gordon.</p> <p>2) Kuratorjum Szkolne. Kierownicy: H. Farbstein, dr. Klummel, dr. Portner, Z. Wajcman, Nissenbaum, Jaffe, L. Epstein.</p>	<p>„Niezależny Związek Szkolny i Oświaty ludowej“ (Unabhängiger Schul und Volksbildungsverein). Kierownicy: A. Szalkowicz, M. I. Freid, Sz. Wejnberg, P. Lachower.</p>	<p>„Strzecha Robotnicza“ w Warszawie i także strzechy na prowincji.</p>	<p>„Związek Oświatowy“ w Warszawie</p>	<p>Własna organizacja „Szekela“ (podatek na Fundusz Narodowy) i własny fundusz kolonizacyjny („Mizrachi Kolonial-Fond“).</p>	<p>1) „Dom Ludowy“. Kierownicy: N. Pryłucki, S. Hirszhorn.</p> <p>2) „Związek Oświaty ludowej“.</p>	<p>„Centralne Biuro Związków Zawodowych“ w Warszawie.</p>	

Institucje wspólne: T-wo Pracy Społecznej wśród żydów w Polsce. Kierownicy: prof. Dickstein, przewodniczący Rady, dr. J. Muttermilch, zastępca przewodn., Bolesław Eiger, przewodniczący Zarządu, adw. Juljan Cohn, zastępca przewodniczącego.

Institucje wspólne: „Merkaz“ (Centrum)

Żydowskie stronnictwa i obozy społeczno-polityczne w Królestwie Polskiem.

Ortodoksi. Żydzi prawowierni, stanowiący gros żydostwa polskiego. Posiadają liczne organizacje w kraju, z których największą jest „Związek Ortodoksów” („Agudas Haorthodoxim”), liczący blisko 17.000 członków. Związek ten założony został dnia 14 listopada 1916 r. przy pomocy dwóch rabinów niemieckich, kaznodziei d-ra Kohna z Auzbach i dr. Karlebacha z Kolonji. Obecnie organizują „Związek rabinów”. Organem ortodoksów jest codzienne pismo żargonowe „Das Jüdische Wort”, zyskujące coraz większą poczytność.

Ortodoksi nie posiadają programu politycznego, aczkolwiek przez swoją postawę w poszczególnych sprawach wywierają znaczny wpływ na całokształt stosunków politycznych wśród żydostwa polskiego. Dążą nadewszystko do pokojowego współżycia ze społeczeństwem polskiem. W stosunku do nowopowstałych władz zachowują się z zupełną lojalnością.

Przeciwstawiają się, nieraz w sposób bardzo ostry, poczynaniom nacjonalistów i sjonistów. Uważają żydostwo jedynie za wyznanie. Palestynę uważają za kraj święty, wszakże wszelka akcja polityczna w celu utworzenia państwa żydowskiego jest w ich mniemaniu rzeczą zdrożną. Można i należy popierać i wspomagać kolonistów żydowskich w Palestynie, lecz rozwijanie sjonistycznej agitacji politycznej przeczy religijnym wyobrażeniom, według których naród żydowski wskrzeszony będzie przez Mesjasza.

W gminie żydowskiej ortodoksi chcą, wbrew obozom nacjonalistycznym, widzieć instytucję wyłącznie wyznaniową, pozbawioną jakichkolwiek atrybucji politycznych, lecz w pełni zaspakajającą potrzeby religijne żydostwa polskiego.

Stanowią żywioł par excellence konserwatywny i energicznie opierają się wszelkim prądom nowatorskim.

Podczas wyborów niejednokrotnie zawierali blok z asymilatorami, połączeni wspólną wrogością dla obozów nacjonalistycznych i pokrewnem pojmowaniem spokojnych metod postępowania w stosunkach polsko-żydowskich.

Asymilatorzy. Początki działalności społecznej asymilatorów sięgają szóstego dziesiątka lat ubiegłego stulecia, kiedy po reformie Wielopolskiego, wzrastał ruch patriotyczny polski wśród żydów. Pierwszym patriotycznym organem żydów warszawskich było polskie pismo „Jutrzenka”, później zaś od r. 1866-go zaczął wychodzić tygodnik polski „Izraelita”, założony przez S. Peltyna i wychodził z niewielkimi przerwami w ciągu 48-miu lat.

Asymilatorzy przez długie lata stanowili jedyny oświecony żywioł wśród żydów, prowadzący pracę kulturalną i społeczną w różnych instytucjach żydowskich oraz biorący jednocześnie udział w wielu instytucjach polskich. Większe gminy żydowskie w Królestwie podlegały wyłącznie ich wpływom. Synagoga

w Warszawie była również terenem szerzenia myśli obywatelskiej przez kazania polskie ludzi oświeconych i gorących patriotów, jak kaznodzieje Kramsztyk i Cyłkow.

We wszystkich sprawach polsko-żydowskich asymilatorzy stanowili w tym okresie jedyną, widomą reprezentację żydów polskich. Dopiero ku końcowi ósmego dziesiątka lat ubiegłego stulecia zaczynają się przenosić z Rosji na teren Królestwa tendencje sjonistyczne i nacjonalistyczne, zmierzające już od pierwszych czasów do podważenia wpływów asymilacji, z którą w następstwie toczyć będą najzawziętą walkę.

Zadaniem głównym asymilatorów było i pozostało szerzenie kultury polskiej wśród żydów, ku czemu zmierzano przez zakładanie szkół i akcją napół konspiracyjną w już istniejących zakładach wychowawczych. Praca ta bowiem napotykała największe trudności ze strony rządu rosyjskiego, który do takiej asymilacji nie chciał dopuścić. To też usiłowania te nie mogły zakreślić sobie szerszych kręgów działalności. Mimo to liczne zastępy zasymilowanej inteligencji żydowskiej zawdzięczają swe istnienie pracy dawnych pionierów asymilacji. Zakładali oni również szkoły i warsztaty rzemieślnicze oraz odpowiednie instytucje („Towarzystwo popierania pracy rolnej i rzemieślniczej wśród żydów“), pragnąc skierować żydów na pole pracy produkcyjnej. Żydostwo uważają asymilatorzy jedynie za wyznanie i przeciwstawiają się wszelkim żydowskim prądom narodowym. Z tego też względu, dla łącznego przeciwstawienia się nacjonalistom, zawierali niejednokrotnie z ortodoksami bloki wyborcze, mimo wielką różnicę, jaką dzieli asymilatorów i ortodoksów pod względem kulturalnym. Dwa te odłamy zbliżały się również do siebie ze względu na jednako pokojowe tendencje, zmierzające do usunięcia tarć i nieporozumień polsko-żydowskich.

Asymilatorzy nie wysuwają jakiegoś programu politycznego. Należą do różnych stronnictw polskich, wszakże łączy ich wspólna platforma: poczucie polskości i chęć godzenia uprawnionych wymagań żydowskich z interesem narodowym polskim. Sprawę żydowską u nas uważają za sprawę wyłącznie wewnętrzną, wbrew tendencjom nacjonalistów, wysuwającym ją na forum międzynarodowe i zmierzającym do jej międzynarodowego rozstrzygnięcia. Na tem tle podczas wojny toczyła się i toczy dotychczas najostrejsza walka. Asymilatorzy przeciwstawiają się wszelkiej interwencji zewnętrznej, czemu dawali wyraz w odpowiednich deklaracjach i odezwach.

Ostatnio obydwie odłamy: asymilatorzy i neoasymilatorzy połączyli się dla wspólnej pracy w nowopowstałym „Towarzystwie Pracy Społecznej wśród żydów w Polsce“, które w swym pierwszym komunikacie wyraża chęć niesienia pomocy polskiemu cywnikowi państwowemu oraz zgłasza pełny akces do państwowo-twórczej pracy.

Neoasymilatorzy. Grupa ta powstała w roku 1915-ym na tle pewnych różnic, jakie wytworzyły w sferach warszawskiej asymilacji. Różnice dotyczyły stosunku żydów do Komitetu Obywatelskiego i sprawy niesienia pomocy żydom, ofiarom wojny. Dotychczasowi przywódcy byli przeciwni zakładaniu odrębnej żydowskiej organizacji, usiłując stworzyć racjonalne modus vivendi w Komitecie Obywatelskim. Neo-asymilatorzy założyli jednak „Towarzystwo niesienia pomocy żydom, ofiarom wojny“, które stało się wówczas głównym ośrodkiem ich działania i wpływów. Wpływy te wzrosły nieco w lipcu 1917 roku podczas wyborów do warszawskiej Rady Miejskiej, do której weszło 2-ch przedstawicieli neo-asymilatorów.

Cele mają te same, co asymilatorzy, zarzucają jednak tym ostatnim oddalenie się od masy żydowskiej i nie dość energiczną obronę żydów w różnych sprawach społecznych oraz w dziedzinie stosunków polsko-żydowskich. W cza-

sach ostatecznych tarcia pomiędzy neo-asymilatorami a asymilatorami ustały. Wybitni przedstawiciele obydwóch odłamów skupili się dla łącznej pracy w nowopowstałym „Towarzystwie pracy społecznej wśród żydów w Polsce“.

Komitet Niezawisłych Żydów Polskich. Jest to najmłodsze z ugrupowań żydowskich. Powstało na tle przygotowujących się wyborów do gmin żydowskich w ich nowej organizacji, jaka ma niebawem nastać. Grupa ta nie posiada wyraźnego programu. Wyróżnia się wszakże od innych tem, że atakuje ostro i niejednokrotnie potępia obóz asymilacji, nie zgłaszając jednak pełnego akcesu do żydowskich dążeń narodowych. W akcji swej i metodach działania jest w każdym razie bliższa żywiolom nacjonalistycznym, wśród których znajduje uznanie za ataki skierowane przeciw asymilatorom. Na licznych zebraniach grupa ta oskarża asymilatorów o obojętność dla tradycji żydowskich, zarzuca im „odstępstwa“ od żydostwa, chrzty, zanik solidarności ogóln żydowskiej. słabą obronę praw żydowskich i t. p. Żydzi „niezawisli“ mocno akcentują swoją solidarność z żydostwem międzynarodowym.

W programie wyborczym wysuwają na czoło żądań oświatowo-kulturalnych utrzymywanie bezpłatnych szkół religijnych i kursów judaistycznych oraz założenie seminarjum nauczycielskiego.

Grupa ta rozporządza nieznacznymi wpływami.

Sjonisci. Statut organizacji sjonistycznej w Królestwie Polskiem został oficjalnie zatwierdzony przez władze niemieckie w kwietniu 1917 roku. Głównym i kierowniczym ośrodkiem ruchu sjonistycznego u nas jest „Centralny Komitet Organizacji Sjonistycznej“ w Warszawie, składający się z 25 osób, w czem 7 przedstawicieli Warszawy i 18 — miast prowincjonalnych. Przy Centralnym Komitecie istnieje 9 komisji: 1) palestyńska, 2) ogólnokulturalna, 3) szkolna, 4) polityczna, 5) gospodarczo-ekonomiczno-filantropijna, 6) funduszu narodowego, 7) organizacyjna, 8) agitacyjna i 9) prasowa. Do głównych instytucji sjonistycznych należy „Kuratorjum szkolne“, pod którego opieką znajduje się w Warszawie szereg szkółek ludowych, warsztatów, jadłodajni i internatów (ogółem 19, zgorą 1800 dzieci). Z opieki i wsparć „Kuratorjum“ korzystają szkoły w Ciechanowie, Mławie, Sochaczewie, Grodzisku, Pruszkowie i Skierniewicach. Powstały też trzy gimnazja w Częstochowie, Mławie i Łowiczu. Ogółem sjonizm posiada na terenie Królestwa około 200 związków, licząc w tem związki sportowo-gimnastyczne i skautowe. Posiadają też instytucje towarzysko-oświatowe, na których terenie spotykają się różne odłamy sjonizmu, jak np. instytucja warszawska p. n. „Mer-kaz“ (centrum).

Ruch sjonistyczny, powstały u nas ku końcowi ubiegłego stulecia wzmógł się ostatnimi czasy na siłach i na rozpędzie agitacyjnym, szczególnie podczas wojny. Pozostawał i pozostaje w stałym kontakcie z międzynarodową organizacją sjonistyczną, która również wzrosła podczas tej wojny.

Po licznych zjazdach i konferencjach, rozpoczęli sjonisci głośną, manifestacyjną agitację w połowie bieżącego roku. Mianowicie, w lipcu r. b. zorganizowali „plebiscyt“ wśród żydostwa polskiego w sprawie stosunku żydów do ideału palestyńskiego, t. j. zbierali podpisy pod oświadczenie o „woli ziszczenia ideału historycznego przez stworzenie publiczno-prawnie zabezpieczonej siedziby dla narodu żydowskiego na Ziemi Izraela w Palestynie“. Według sprawozdania Centralnego Komitetu, zebrano około 238.000 podpisów, co, zresztą, bynajmniej nie jest miarą wpływów sjonistycznych, oświadczenie to bowiem podpisywali w znakomitej większości żydzi niesjonisci, którzy jednak uważają odrodzenie żydów w Palestynie za rzecz dodatnią. Bardziej miarodajną dla określenia wpływów sjonizmu jest ilość sprzedanych t. zw. „szekelów“, t. j. kwitów podatków na fundusz palestyński: w ostatnim roku sprawozdawczym sprzedano tych „szeke-

łów" w całym Królestwie Polskim około 25.000 (w Warszawie 7.600). „Fundusz Narodowy" sjonistów polskich wynosi obecnie Marek 59.400, w ciągu zaś ostatniego roku zebrano blisko $\frac{3}{4}$ tej sumy.

Organami sjonizmu są: tygodnik hebrajski „Hacefira" i tygodnik żargonowy „Das Jüdische Volk".

Dążenia sjonizmu w latach poprzednich ograniczały się niemal wyłącznie do sprawy palestyńskiej (ewent. odrodzenie narodu żydowskiego na innym terytorjum, co było hasłem t. zw. „terytorjalistów"). W ostatnich paru latach sjonizm w Polsce coraz silniej wysuwa t. zw. „program współczesny" (Gegenwärt-program), dotyczący urządzenia żydów tu, na miejscu, na podstawie praw mniejszości narodowej, niezależnie od urządzenia żydów w Palestynie, gdzie ma się znajdować żydowskie „Centrum narodowe". Pierwszym zawiązkiem autonomii żydowskiej w Polsce ma być, według sjonizmu, tak samo, jak i innych grup nacjonalistycznych, gmina żydowska, którą należy przeto przetworzyć w instytucję narodową, nie zaś wyłącznie wyznaniową. Za język narodowy żydów, sjonizm oficjalny, wbrew poglądom innych grup sjonistycznych, uważa język hebrajski.

Na ostatnim zjeździe sjonistów (28—31 października r. b.) powzięto szereg uchwał, dotyczących zarówno akcji palestyńskiej, jak i dążeń lokalnych. Przytaczamy tu tę ich część, która wyraźnie określa obecny program sjonizmu:

„III-cia konferencja sjonistów w Polsce przyłącza się do deklaracji narodowych żądań narodu żydowskiego i żąda, aby przy mającym się odbyć międzynarodowym uregulowaniu prawno-państwowym stosunków, uznane zostało prawo narodu żydowskiego do stworzenia centrum narodowego w Palestynie; żąda dalej uznania dla żydów w krajach, gdzie przebywają w większych masach, prawa narodowego samookreślenia i samorządu."

W sprawie szkolnej.

„I. Uznając, że język hebrajski jest jedynym językiem narodowym całego ogółu żydowskiego, uchwała Konferencja, że językiem wykładowym w szkołach, znajdujących się pod zwierzchnictwem Sjonistycznego Kuratorjum, jest język hebrajski.

Należy jednak posilkować się językiem żydowskim, jako jedynym językiem pomocniczym, by następnie stopniowo przejść do wykładania w języku hebrajskim.

II. Autonomia szkoły jest podwaliną wolności obywatelskiej i politycznej, a zarazem pierwszym warunkiem swobodnego rozwoju narodowego.

III. Konferencja Sjonistów polskich żąda wobec tego, ażeby uregulowanie szkolnictwa żydowskiego zostało powierzone bezpośrednio narodowi żydowskiemu, a mianowicie wybranemu przez niego przedstawicielowi. Szkoły mają powstać na zasadzie swobodnego rozwoju sił życiowych narodu żydowskiego. Oddanie szkół żydowskich w ręce Żydów nie sprzeciwia się normalnym interesom Państwa.

Rezolucja ta jest jednocześnie wyrazem energicznego protestu Konferencji przeciwko prawu o żydowskiej szkole, sprzeciwiającemu się wyluszczonej powyżej zasadom."

W sprawie religii żydowskiej i neofitów.

„Organizacja sjon. uznaje religję żydowską za niepodzielną część życia duchowego i moralnego żydów, a oprócz nietykalnego prawa każdej jednostki poszczególnej do swobody myśli i sumienia, organizacja sjon. uważa conajmniej oficjalną przynależność do wiary żydowskiej i do religijnego ogółu żydowskiego, a w każdym razie oficjalną nieprzynależność do żadnej innej religii — za warunek zaliczenia się do narodu żydowskiego."

W sprawach politycznych ogólnych.

„I. III Konferencja Sjonistów polskich znajduje, że sjonistyczny program bazylejski nie narusza w niczem sfery obowiązków i praw dla Żydów, jako obywateli w kraju, w którym zamieszkują.

II. III Konferencja Sjonistów polskich jednoczy się z ogółem żydowskim na gruncie żądań narodowych. Przy regulowaniu spraw międzynarodowych muszą być uznane prawa Żydów do Palestyny oraz prawo ich samookreślenia narodowego."

W sprawach politycznych polskich.

„I. Konferencja najenergiczniej protestuje przeciwko posługiwaniu się polskich sędziów przestarzałymi prawami, ograniczającymi prawa Żydów. W ten sposób, sędziowie, powołując

się na stare rosyjskie rozporządzenia administracyjne, które już zostały zresztą zniesione, skazują Żydów na wysiedlenie ze wsi.

II. Konferencja protestuje przeciwko rozporządzeniu, którego mocą pobiera się specjalną opłatę od chorych Żydów, znajdujących się w szpitalach ogólnych, mimo to, że Żydzi narówni ze wszystkimi obywatelami płacą już ogólny podatek szpitalny.

III. Wobec powstania Centralnej Władzy Polskiej dla obojdu okupacji, upelnomacnia III Konferencja Sjonistów polskich świeżo obrany C. K. by zwrócił się do Centralnej Władzy z nagłym wnioskiem zniesienia wspomnianych ograniczeń“.

W sprawach wewnątrzno-żydowskich.

I. Celem dokonania połączenia żydowskich partii narodowych, skąd ma powstać zarodek reprezentacji żydowskiej, musi powstać obok C. K. Organizacji Sjonistycznej — Klub narodowo-polityczny. W działalności swej w Klubie C. K. nie powinien ustępować ze swych zasad sjonistycznych.

II. Jednocześnie ma być utworzona przy C. K. specjalna komisja polityczna dla pracy teraźniejszej, która stać będzie w ciągłym kontakcie z Klubem Narodowym

III. Konferencja obowiązuje C. K. do wzięcia na siebie inicjatywy zwołania ogólno-żydowskiego Kongresu w Polsce.

IV. C. K. zostaje upoważniony do zwołania konferencji wszystkich radnych żydowskich, członków magistratów i sejmików powiatowych w Polsce oraz ułożenie programu i planu tego Zjazdu“.

Zjednoczenie sjonistyczno-demokratyczne. Jest to grupa opozycyjna w łonie oficjalnego sjonizmu. Zarzuca centralnej organizacji niedostateczne przestrzeganie zasad demokratycznych w życiu organizacyjnym wszelkich instytucji sjonistycznych. Grupa ta zorganizowała w r. b. i odbyła szereg własnych konferencji. W programowej broszurze, wydanej w październiku 1917 r. znajdujemy „projekt programu“ (zaakceptowany już dawniej, t. j. 23 czerwca 1917 r.), w którym wysunięte są, między innymi, następujące „cele i zadania“: „Demokratyzacja sjonistycznej organizacji we wszystkich jej instytucjach, energiczna robota kolonizacyjna i odrodzenie narodu żydowskiego w Palestynie na podstawach demokratycznych; usiłowania skoordynowania działalności wszystkich narodowo-żydowskich partii i ujednostajnienie ich wystąpień publicznych; nacjonalizacja i demokratyzacja zarządów żydowskich gmin, jako podstawy autonomii narodowej; zwoływanie ogólno-żydowskich kongresów krajowych dla stworzenia stałej, eksterytorjalnej ogólno-żydowskiej reprezentacji, któraby miała prawo przemawiania i działania w imieniu narodu żydowskiego; odważna walka w celu zdobycia dla żydów obywatelskich i narodowo-politycznych praw we wszystkich krajach wogóle, zaś w Palestynie w szczególności.“ Wreszcie projekt programu wysuwa „usiłowanie założenia żydowskiej Rady Szkolnej na podstawach demokratycznych, która ma urządzić całokształt żydowskiego wychowania i szkolnictwa i której ma przysługiwać prawo posługiwania się środkami z podatków krajowych i miejskich według systemu proporcjonalnego.“

W listopadzie r. b. grupa ta przystąpiła do zorganizowania „Niezależnego Związku Szkolnego i Oświaty Ludowej.“

„**Poale-Sjon**“ (Pracownicy Sjonu). Całkowita nazwa obozu: „Wszechświatowy Żydowski Socjalistyczny Związek Robotniczy „Poale-Sjon“. W Polsce organizacja ta nosi miano: „Żydowska Socjaldemokratyczna Partja Robotnicza „Poale-Sjon.“ Obóz ten nie należy do oficjalnego sjonizmu w Polsce, co więcej, zwalcza żywoły zgrupowane pod wodzą „Centralnego Komitetu Organizacji Sjonistycznej“, jako „reakcyjne i burżuazyjne.“ „Poale-Sjoniści“ rozwijają swoją działalność jedynie wśród żydowskich sfer robotniczych, wśród których ostatnimi czasy pozyskują nieco szersze wpływy. Ośrodkami tej działalności są t. zw. „Strzechy Robotnicze“, w których mieszczą się herbaciarnie, czytelnie, odbywają się pogadanki i t. p. W Warszawie „Strzecha Robotnicza“ liczy zgórą 1500 członków, posiada też filję na Pradze. Prócz tego, prowadzi „Poale-Sjon“ w Warszawie

„Kursy wieczorne dla robotników“. W Łodzi „Strzecha Robotnicza“ liczy około 1200 członków (filja na Bałutach), w Siedlcach—600 członków, w Będzinie—150. Takież „Strzechy“ znajdują się w Częstochowie, Włocławku i w Łowiczu. Ogółem strzechy te liczyć mogą 6 do 7 tysięcy członków.

„Poale-Sjoniszl“ prowadzą akcję międzynarodową, pozostając w łączności z organizacjami „Poale-Sjonistów“ zagranicą, jakoteż z agendami socjalistycznej „Międzynarodówki“, w której sferach pozyskują sobie posłuch. Posiadają własne specjalne marki na „Robotniczy fundusz palestyński“ (Palestinaer Arbeiter-Fond). Hasłem politycznym tej partji jest państwo socjalistyczne w Palestynie; wystawia zarazem program „współczesny“, żądający gwarancji całkowitych praw żydowskiej mniejszości narodowej w Polsce. Na ostatniej (5-tej z rzędu) konferencji tego obozu, odbytej w Warszawie, w październiku 1917 roku (przybyło z całego kraju 44-ch delegatów) powzięto szereg uchwał, spośród których przytaczamy bardziej charakterystyczne.

W sprawie Gminy żydowskiej.

„Konferencja potwierdza dawniej powzięte na wiecach robotników żydowskich rezolucje i wzywa wszystkie organizacje do wzięcia udziału w wyborach do gmin, a to w celu kontynuowania walki o laicyzację i demokratyzację gmin żydowskich, które stanowią rdzeń autonomji kulturalno-oświatowej narodu żydowskiego“.

W sprawie szkolnej.

„Konferencja potwierdza uchwały poprzednich zjazdów w sprawie szkół. Uznaje za jedno z najdonioślejszych żądań żydowskiej świeckiej szkoły ludowej z żydowskim (żargonem) językiem wykładowym, utrzymywanej przez organy państwowe lub samorządowe.“

„Konferencja żąda natychmiastowego stworzenia lub dania inicjatywy do stworzenia szkół świeckich z żydowskim językiem wykładowym.“

W stosunku do innych partji uchwały konferencji powyższej uznają za dopuszczalne bloki i porozumienia jedynie z „Bundem“ i „Sjonistami-Socjalistami.“

„Sjoniszi-Socjaliści“ (t. zw. S.S.-owcy). Grupka ta ostatniemi czasy utraciła wszelkie wpływy i niemal zupełnie nie daje znać o sobie. Dawniejsze grupy sjonistów-socjalistów tem się różniły od innych odłamów sjonizmu, że odrodzenie państwa żydowskiego nie wiązały koniecznie z terytorjum palestyńskim, lecz twierdziły, że należy pozyskać wszelkie możliwe terytorjum dla stworzenia państwa żydowskiego. Stąd nazwa ich—„terytorjaliści.“ W swoim czasie popularyzowali hasło zdobycia Ugandy dla stworzenia tam państwa żydowskiego. Przez jakiś czas zajmowano się w tymże celu Angolą. Wojna obecna usunęła te hasło na plan ostatni, wobec wzrastających nadziei na Palestynę.

„Mizrachi“ (Wschodniowcy). Odłam żydów ortodoksyjnych, który przystąpił do sjonizmu. Pierwsza organizacja ortodoksów-sjonistów powstała w Wilnie w r. 1902-gim. Organizacja w Królestwie prowadzi swoje ośrodki agitacyjne w kilku miejscowościach kraju. Na konferencji, która odbyła się 3 lipca 1917 r. w Warszawie, było 40 delegatów z okupacji niemieckich i austriackich. Cała organizacja liczy około 7000 członków.

W programowej broszurze wydanej w Warszawie przez „Mizrachistów“ w sierpniu 1916 roku zawarte są następujące uchwały tej organizacji:

a) żaden członek „Mizrachi“ nie powinien usuwać się od związków sjonistycznych, chociaż znajdują się tam ludzie o odmiennych poglądach w sprawach religijnych,

b) jednak, pracując razem z innymi sjonistami w sprawach materialnych sjonizmu, pozostajemy odrębną, samodzielną organizacją dla wszystkich spraw duchowych. Uważamy, że niema lepszego oparcia dla bytu naszego narodu i dla odrodzenia naszego świętego kraju, jak trzymanie się przy żydostwie tradycyjnem w całej jego rozciągłości;

c) wychowywanie dzieci w duchu Tory i dobrych uczynków, zaszczepianie miłości do Sjonu;

d) popieranie tylko takich kaznodziejów, którzy przemawiać będą w duchu Tory i żydowskich tradycji.

W pierwszym zeszycie organu tego obozu p. n. „*Hamizrach*“ (rok 1903) wyjaśniano, czemu, zdaniem „Mizrachistów“, działalność sjonistyczna nie przeczy wierze w misję Mesjasza i w niczem nie obraża religii, jak to twierdzą ortodoksi. „Nigdy—czytamy tam—żaden sjonista, nawet najbardziej gorący i płomienny nie powiedział, że sjonizm przyniesie żydom oczekiwane zbawienie niebieskie, że stworzy dla naszego narodu ową jasną przyszłość, na którą czekamy i o której nadejściu zapewniają nas nasi boscy prorocy. Żaden śmiertelny człowiek nie jest w stanie tego dokonać. Jak dawniej tak i teraz ufamy Ojcu naszemu w niebiosach, że w odpowiedniej porze ześle Zbawcę, który spełni przyrzeczenie, jakie dał nam Bóg przez swoich proroków... Naszym obecnym celem jest tylko odrodzenie ruin w naszym świętym kraju i osiedlenie tam tysięcy zgębnionych ludzi, których los nieszczęśliwy pcha z jednego kraju do drugiego, gdzie znajdują tylko zamknięte bramy i zatarasowane drogi... Przy naszej pomocy, przyjdzie też pomoc z nieba, która przyniesie prawdziwe wyzwolenie...”

„Mizrachiści“ utworzyli własny fundusz kolonizacyjny („Mizrachi-Kolonial-Fond“) i posiadają własny „szekel“ (składka na żydowski „Fundusz narodowy“).

Żydowskie Stronnictwo Ludowe. Grupa ta powstała podczas wyborów do warszawskiej Rady Miejskiej w lipcu 1916 roku. Zgrupowani przy redakcji „Momentu“, nie chcieli „ludowcy“ przyłączyć się do porozumienia polsko-żydowskiego, na którego podstawie w 4-ch kurjach wystawiono łączną listę z 15 radnymi żydami. Ogłosili swą oddzielną listę swych kandydatów w kurji 6-tej, odnieśli sukces, wybrano mianowicie z tej listy 4-ch radnych. Dało to im podjęcie do rozwinięcia szerszej agitacji w kraju za pomocą odezw, broszur i wieców oraz licznych, bojowych wystąpień w warszawskiej Radzie Miejskiej, gdzie odgrodzeni zostali od t. zw. Zrzeszenia radnych żydów.

Zpośród obozów i stronnictw żydowskich wyodrębniają się w sposób jaskrawy swymi bezwzględными metodami działania. Przedmiotem najbardziej zajętej walki z ich strony jest asymilacja. Zwalczają również ortodoksów za ich „ugodowość“ w stosunku do polskiego społeczeństwa. Zwalczają sjonistów w kwestji językowej, uważając żargon za jedyny język narodowy żydów, który powinien zdobyć w Polsce całkowite równouprawnienie. Opierając się na przeważnie na warstwach drobno-mieszczańskich, zajmują niechętnie stanowisko względem żydowskich żywołów socjalistycznych.

W organie swym „Das Volk“ (№ 32 z października 1917 r.) ogłosili program, w którym wyluszczone „Zasady ogólne“, dotyczące demokratycznego ustroju Polski oraz „Żydowskie żądania narodowo-polityczne“, które brzmią:

I. Zasady szkolne.

- 1) Żydowska partja ludowa stoi na gruncie samodzielnej, wolnej, demokratycznej Polski. której ustrój państwowy winien być opracowany na sejmie, zwołanym drogą wyborów powszechnych, równych, bezpośrednich, tajnych i proporcjonalnych, z udziałem wszystkich obywateli, w wieku nie niżej lat 20, bez różnicy płci i przy zapewnieniu odrębnych kurji mniejszościom narodowym.
- 2) Żydowska partja ludowa żąda, aby wszyscy obywatele, bez różnicy płci, wyznania i narodowości równi byli wobec prawa i aby nie istniały żadne przywileje lub różnice co do pochodzenia czy też stanu.
- 3) Żąda wolności sumienia i wiary, wolności słowa, prasy, zgromadzeń, praw dla związków i stowarzyszeń, nietykalności osobistej i mieszkaniowej.
- 4) Żąda powszechnych, równych, tajnych, bezpośrednich i proporcjonalnych wyborów do wszystkich instytucji reprezentacyjnych, zarówno centralnych, jak i komunalnych z udziałem wszystkich obywateli w wieku nie niżej lat 20, bez różnicy płci i przy zagwarantowaniu odrębnych kurji mniejszościom narodowym.

5) Żąda powszechnej, bezpłatnej, obowiązkowej szkoły początkowej z ojczystym językiem wykładowym dziecka. Wszystkie publiczne zakłady naukowe w kraju, zarówno państwowe i komunalne, jako też prywatne, otwarte być muszą dla wszystkich obywateli, bez różnicy płci, wiary i narodowości.

6) Żąda równouprawnienia wszystkich zawodów wobec prawa, bezwzględnej wolności rzemiosła i skasowania przywilejów cechowych; rozwijania przemysłu i rzemiosła za pomocą szkół zawodowych, planowego zastosowywania współczesnych postępów technicznych w rzemiośle i drobnym przemyśle; popierania kooperatyw wytwórczych i organizowania taniego kredytu.

7) Żąda równych praw dla pracodawców i pracowników, bezstronności organów władz przy zatargach gospodarczych między pracodawcą i pracownikiem; rozwijania ochrony pracy także w rzemiośle i drobnym przemyśle, organizowania kas chorych, sądów rozjemczych, biur pośrednictwa pracy, kas inwalidów i t. p.

8) Żąda powszechnego, postępowego opodatkowania zarobków, kapitałów, spadków i skasowania wszystkich bezpośrednich podatków bez wyjątków i przywilejów.

II. Żydowskie żądania narodowo-polityczne.

Wychodząc z założenia, że naród żydowski w Polsce jest samodzielną grupą narodową, dąży żydowska partja ludowa do zagwarantowania żydom polskim w państwie przez prawa zasadnicze nie tylko równouprawnienia obywatelskiego, ale też praw mniejszości narodowej na zasadach następujących:

1) Żydzi w Polsce, jako w pełni równouprawnieni obywatele kraju, tworzą publicznie prawną wspólnotę narodową i zarządzają zupełnie samodzielnie wszystkimi sprawami ludu przez „Radę narodową“, zwołaną na zasadzie powszechnego, równego, tajnego, bezpośredniego i proporcjonalnego prawa wyborczego dla wszystkich obywateli żydowskich obojga płci, nie poniżej lat 20.

Przypisek: Funkcje i prawa żydowskiej „Rady narodowej“, jej skład, formy działalności, miejsce i termin sesji i t. określa żydowskie zgromadzenie konstytuujące (sejm), zwołane podług wyżej wymienionego systemu wyborczego.

2) Do narodu żydowskiego należy każdy, kto urodził się żydem i nie oświadczył w akcie publicznym, że przestaje do społeczeństwa żydowskiego należeć.

3) Język żydowski (żargon) uznaje państwo, jako język urzędowy narodu żydowskiego z prawem posługiwania się nim w życiu wewnętrznym i publicznym. W gminach politycznych, gdzie ludność żydowska wynosi nie mniej, niż 25% mieszkańców gminy, przysługuje jej prawo posługiwania się językiem żydowskim w instytucjach ogólnopństwowych, w sądzie, administracji i instytucjach komunalnych.

4) W żydowskiej szkole początkowej i w żydowskim szkolnictwie ludowym jest język żydowski językiem wykładowym. Tam, gdzie znaczna liczba rodziców żydowskich nie mówiących po żydowsku, żąda dla swych dzieci szkoły z innym językiem wykładowym, mogą być otwarte szkoły prywatne z tym językiem wykładowym.

5) Do wolności sumienia, zagwarantowanej przez prawa zasadnicze, należy także dla żydów prawo świętowania sobót i innych świąt. Gdyby niedziela uznana została za dzień odpoczynku społecznego, to prawo takie nie dotyczy żydów świętujących w sobotę.

Dla zaspokojenia wszystkich potrzeb narodu żydowskiego, któremi kieruje Rada narodowa, asygnuje się z budżetu ogólnopństwowego i komunalnych proporcjonalnie odnośną sumę dla ludności żydowskiej i przekazuje się ją pod zarząd żydowskiej Rady narodowej.

Kompetencje Żydowskiej Rady Narodowej program określa w sposób następujący:

III. Żydowska Rada Narodowa.

1) Żydowska Rada Narodowa jest urzędową przedstawicielką narodu żydowskiego w Polsce i ma prawo przemawiać w jego imieniu we wszystkich sprawach narodowych. Korzysta z praw jednostki prawnej i prowadzi układy z rządem, instytucjami państwowymi i komunalnymi.

2) Kompetencja żydowskiej Rady narodowej obejmuje następujące sprawy: a) całokształt żydowskiego szkolnictwa ludowego i oświaty; b) troska o wykształcenie zawodowe; organizacja taniego kredytu, wzajemnych ubezpieczeń, związków spożywczych, kooperatyw wytwórczych i t. p.; c) troska o rozwój kultury żydowskiej; d) troska o zdrowotność mas; e) organizacja statystyki żydowskiej.

3) Rada narodowa ma prawo nakładać podatki na obywateli żydowskich celem powiększenia swoich środków pieniężnych i pokrycia specjalnych wydatków.

IV. Kahał żydowski.

1) Organem samorządu żydowskiego lokalnego jest kahał, do którego należą wszyscy żydzi, zamieszkujące gminę polityczną. Kahał korzysta z praw jednostki prawnej.

2) Kierownictwo kahału spoczywa w ręku Rady kahalnej, wybieranej według wyżej wspomnianego systemu wyborczego.

3) Kahały powiatowe (kilka powiatów) wybierają na podstawie tegoż systemu wyborczego Radę powiatową, która kieruje sprawami kahałów powiatowych i reguluje je.

4) Kahały, w których mieszka nie mniej niż 25 tysięcy żydów, podlegają nie Radzie powiatowej, a Radzie narodowej.

5) Szczegóły organizacji kahalnej i stosunki wzajemne między Radą kahalną, Radą powiatową i Radą narodową określa żydowskie zebranie konstytuujące (sejm).

V. Żydowska jedność narodowa.

Żydostwo polskie jest częścią organiczną narodu żydowskiego całego świata i uczestniczy oficjalnie za pośrednictwem Rady narodowej w ogólno-żydowskich przedsięwzięciach, jak to: kongresach, naradach i t. p.

„Bund“. Pierwsze żydowskie socjalistyczne kółka robotnicze zaczęły powstawać w Wilnie, w latach 1886—1887, następnie w Białymstoku, Grodnie, Kownie, Homlu, Dźwińsku i in. miejscowościach, zaś w dziewiątym dziesiątku lat ub. w. socjalistyczny ruch żydowski zaczyna się przenosić na teren Królestwa z głównym ośrodkiem w Warszawie i w Łodzi.

25 września 1897 roku odbył się w Wilnie pierwszy zjazd żydowskich socjalistów, na którym założono „Ogóln żydowski związek robotniczy w Rosji i Polsce „Bund“ (Związek).

Niezdługo powstał też „Komitet zagraniczny“ „Bundu“. Organem tego komitetu było pismo „Der Jüdische Arbeiter“. Tenże komitet ogłaszał długi szereg wydawnictw ulotnych i periodycznych („Poslednija Wiesti“, „Wiestnik Bunda“, „Głos Bundu“, „Letzte Passirungen“ i wiele innych). Organem Centralnego Komitetu Bundu było nielegalne pismo p. n. „Arbeiter Stimme“, którego wyszło 40 numerów. Ponadto wychodziło w Łodzi pismo „Freiheitsglock“, w Warszawie „Warschauer Arbeiter“.

Legalne organy „Bundu“ zaczęły ukazywać się w latach 1906—1907 (w Wilnie: „Der Wäcker“, „Die Volkszeitung“, „Die Zeit“ i inne). W Warszawie organem Bundu jest obecnie tygodnik żargonowy „Das Lebensfragen“, redagowany do niedawna przez Wł. Medema, obecnie przez A. Kastelańskiego.

„Bund“ w ciągu swej dwudziestoletniej zorganizowanej akcji prowadził zaciętą walkę klasową, urządzał liczne strejki i manifestacje, zakładał szereg związków zawodowych. W latach 1905—1906 brał wybitny udział w ruchu rewolucyjnym w Rosji i w Królestwie. Obecnie prowadzi również wyteżoną robotę agitacyjną wśród proletariatu żydowskiego.

Obóz ten przeciwstawia się w sposób najostrzejszy wszystkim pozostałym ugrupowaniom żydowskim, bądź jako „klerykalno-zachowawczym“, bądź „burżuazyjnym“. Trzyma się bezwzględnie ideologii klasowej i mimo hasel narodowych, jakie wysuwa, nie uznaje łącznych interesów całego żydostwa. Zwalcza sjonistów wszelkich odcieni i kategorii, zarzucając im reakcyjność oraz „ludzenie robotnika żydowskiego i zacieranie jego świadomości klasowej“. Zwalcza też klerykalizm żydowski i rozwija akcję wolnomyślną, zmierzając do laicyzacji wszystkich instytucji żydowskich, przedewszystkiem oświatowych oraz poderwania wpływów rabinów i „cadyków“.

Z rządu stronnictw żydowskich, „Bund“ pierwszy wystawił hasło autonomii narodowej żydowskiej, opartej na najbardziej demokratycznych podstawach. Za język narodowy żydów uważa żargon—ośmieszając program „hebraistów“.

Nacjoniści bezpartyjni. Oprócz obozów powyżej scharakteryzowanych, istnieją grupy nacjonalistyczne bez odrębnego, ściśle sprecyzowanego programu. Popierają one akcję nacjonalistyczną wogóle i łączą się z innymi grupami nade wszystko w zwalczaniu asymilacji. Popierają zarówno międzynarodowy ruch sjonistyczny, jak dążenia narodowe żydów na miejscu. Do takich grup należy grupa „Hajnta“ (pierwsze codzienne pismo żargonowe w Warszawie) z S. Jackanem na czele.

Do takich grup zaliczyć można również redakcję „Głosu Żydowskiego“ (tygodnik w języku polskim). Pismo to popiera i broni nade wszystko programu „ludowców“, popiera również międzynarodową organizację sjonistyczną. Najsilniejszy wszakże nacisk kładzie na walkę z asymilacją.

F

23.684